

УДК 347.12:303

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ У ПРАВІ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

І. В. Венедіктова,

*канд. юрид. наук, завідувач кафедри цивільно-
правових дисциплін ХНУ імені В. Н. Каразіна,
доцент*

Статтю присвячено аналізу реалізації та захисту законних інтересів шляхом обмеження й вичерпання прав інтелектуальної власності праволодільцев і заінтересованих осіб. На підставі дослідження законодавства, доктрини і судової практики зроблено висновок щодо способів захисту охоронюваних законом інтересів у таких правовідносинах.

Ключові слова: законний інтерес, право інтелектуальної власності, захист законних інтересів.

Відповідно до ст. 418 ЦК України право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об’єкт права інтелектуальної власності, визначений законом. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об’єктів права інтелектуальної власності визначається ЦК України та іншими нормативними актами (ч. 2 ст. 418 ЦК України). Виходячи з положень законодавства та теорії права інтелектуальної власності, зміст майнових прав інтелектуальної власності як різновиду виключних прав складають правомочності на власні дії (можливість використання результату

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

інтелектуальної, творчої діяльності або інших об'єктів, прирівняних до них, за власним бажанням будь-яким способом, що не суперечить закону; можливість дозволяти або забороняти третім особам використання об'єкта права інтелектуальної власності) та правомочності вимоги (можливість вимоги від будь-якої особи не порушувати належні правоволодільцю права).

Право інтелектуальної власності варто визначати як виключні права і як різновид абсолютних прав, зі всіма об'єктивно характерними йому рисами, а саме: 1) усі права на об'єкти є результатами творчої праці, виникають незалежно від волі третіх осіб; 2) усі треті особи є пасивними суб'єктами права. Вони зобов'язані утримуватися від неправомірних дій стосовно нетілесних, нематеріальних результатів творчої праці (творів, винаходів тощо), так само, як стосовно тілесних, матеріальних речей – об'єктів права власності; 3) до кожного з пасивних суб'єктів права можна заявити відповідні позови, якщо будуть учинені протиправні дії щодо суб'єктів, яким належать права на об'єкти інтелектуальної власності.

Умовно право інтелектуальної власності поділено на чотири групи. Отже, майнові і немайнові законні інтереси можуть виникати стосовно певних об'єктів авторського права, патентного права, засобів індивідуалізації, нетрадиційних об'єктів та прав на них. Далі зупинимося на аналізі зазначених охоронюваних законом інтересів.

Обмеження й вичерпання прав інтелектуальної власності як баланс суспільних інтересів та інтересів правоволодільців. Як уже зазначалося вище, виключне право – це право на використання об'єкта права інтелектуальної власності, яке включає два основні права: право на відтворення і право на розповсюдження об'єктів інтелектуальної власності. Відповідно до ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права» до майнових прав

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать: а) виключне право на використання твору; б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами. Обмеження майнових прав, установлені ст. 21-25 Закону України «Про авторське право та суміжні права», здійснюються за умови, що вони не завдаватимуть шкоди використанню твору і не обмежуватимуть безпідставно законні інтереси автора.

Якщо примірники правомірно опублікованого твору законним чином уведені до цивільного обігу шляхом їх першого продажу в Україні, то допускається їх повторне введення до обігу шляхом продажу, дарування тощо без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право) і без виплати авторської винагороди, а щодо творів образотворчого мистецтва – з урахуванням положень ст. 27 Закону України «Про авторське право та суміжні права». Проте в цьому випадку право здавання в майновий найм чи комерційний прокат залишається виключно за особою, яка має авторське право (ч. 7 ст. 15 зазначеного Закону).

Слід підкреслити, що ці права взаємопов'язані. Незважаючи на те, що ці права стосуються об'єктів інтелектуальної власності, жодні дії над нематеріальними об'єктами неможливі, тому право на відтворення і право на розповсюдження стосуються товарів, у яких втілені об'єкти інтелектуальної власності. Право на відтворення і право на поширення можуть бути визначені таким чином. Право на відтворення – це виключне право на копіювання, у тому числі й на зміну товару, в якому втілені об'єкти інтелектуальної власності. Право на розповсюдження – це виключне право на введення до цивільного обороту товару, в якому втілені об'єкти інтелектуальної власності.

Розглядаючи право на відтворення, слід мати на увазі, що можливість копіювання або зміни товарів, у яких утілені об'єкти інтелектуальної власності,

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

залежить від виду цих об'єктів. Наприклад, багато товарів, у яких утілені об'єкти авторського права або суміжних прав, легко копіюються. Достатньо нагадати про запис телевізійних передач, копіювання компакт-дисків із музичними творами, кінофільмами, комп'ютерними програмами. За допомогою техніки легко отримати цифрову або аналогову копію майже будь-якого об'єкта авторського права і суміжних прав. Так само легко можна отримати зображення маркетингових позначень, тобто фірмових (комерційних) найменувань, торговельних марок, зазначень географічних місць походження товару, і незаконно використовувати для маркування товарів. Але товари, в яких утілені об'єкти патентного права, в багатьох випадках украй складно, а іноді й неможливо скопіювати. Наприклад, неможливо зробити копію «Бентлі» або рідкокристалічної панелі. Безсумнівно, копіювання сучасних високотехнологічних товарів та відповідних комплектуючих практично неможливо. Іншими словами, багато об'єктів патентного права виявляються технологічно захищеними.

Слід зазначити, що право на відтворення існує весь строк дії виключного права на об'єкт інтелектуальної власності. На відміну від права на відтворення, право на поширення має іншу дію. Так, наприклад, у випадку, коли автор уклав договір із видавництвом, він передав йому виключні майнові права на створений твір. Це означає, що він дозволив видавництву відтворити твір, утілений у рукописі, який потім буде реалізований продажем. Іншими словами, автор дає дозвіл не тільки на створення товару (книги), в якому втілений його твір, а й на розповсюдження цього товару. Жодних обмежень на подальше поширення товару (книг) у договорі між автором та видавництвом немає. Більш того, розмір гонорару автора визначається обсягом поширення (реалізації) товару (книги). Отже, для поширення товару не потрібно додаткового дозволу

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

ні первинного правоволодільця (автора), ні вторинного правоволодільця (видавництва). Тож товар знаходиться в цивільному обороті за згодою правоволодільця, його право на розповсюдження твору вичерпалося. Цей приклад показує, що існує принцип вичерпання права на розповсюдження об'єктів інтелектуальної власності, який можна сформулювати таким чином. Принцип вичерпання права на розповсюдження полягає в тому, що після введення до цивільного обороту товару, в якому втілені об'єкти інтелектуальної власності, для подальшого поширення товару не потрібна згода правоволодільця об'єктів інтелектуальної власності, втілених у цьому товарі.

Відповідно до цього принципу, який діє на захист охоронюваних законом суспільних інтересів, після введення в цивільний оборот товару за допомогою його продажу або іншої передачі на нього права власності він залишається об'єктом цивільного обороту. Якби цей принцип не виконувався, то для будь-якого перепродажу товару слід було б отримувати дозвіл правоволодільця, що призвело б до гальмування торгівлі або до масового порушення прав правоволодільців.

Дуже важливою формою цивільного обороту товарів є їх використання у виробництві інших товарів. Наприклад, багато сучасних виробництв високотехнологічної продукції є «викруточними», оскільки нова продукція створюється в основному з комплектуючих товарів. Принцип вичерпання права на розповсюдження означає, що будь-який виробник продукції, який використовує комплектуючі товари, має право реалізовувати свою продукцію без згоди правоволодільця об'єктів інтелектуальної власності, втілених у комплектах товарів.

У міжнародних договорах згадується вичерпання права на розповсюдження. Так, наприклад, ст. 6 Угоди ТРІПС установлює, що жодне

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

положення цієї Угоди не може бути використано для вирішення питань про вичерпання прав інтелектуальної власності [1, с. 19]. Відповідно до ст. 6 Договору ВОІВ з авторського права країни вільні встановлювати принцип вичерпання права на розповсюдження оригіналу і примірників творів. Таке ж положення встановлено в ст. 8 і 12 Договору ВОІВ про виконання і фонограми щодо записаних виконань та фонограм [2, с. 10].

Згадка в Угоді ТРІПС щодо «питань про вичерпання прав інтелектуальної власності» може призвести до помилок. Справа в тому, що після першого продажу товару вичерпується тільки право на розповсюдження, а не всі права інтелектуальної власності. Найважливіше з виключних прав – право автора або винахідника на відтворення – вичерпанню не підлягає. Саме це право забороняє незаконно (позадовірно) відтворення об'єктів інтелектуальної власності, що включаються як складова у готовий товар.

Таким чином, товар може як завгодно поширюватися, але ніхто не має права його відтворювати, тобто копіювати, оскільки це означає відтворення об'єктів інтелектуальної власності, втілених у товарі. Це правило покликано захищати інтереси виготовлювачів кінцевої продукції та продавців.

Реалізація охоронюваних законом інтересів через обмеження прав інтелектуальної власності. Система інтелектуальної власності створена для захисту інтересів правоволодільців і є засобом правової монополії у виробництві тих чи інших товарів. У більшості країн діє антимонопольне законодавство, оскільки давно визнано, що монополізм не сприяє технічному і суспільному прогресу. Заборона вільного використання об'єктів інтелектуальної власності підриває розвиток науки, освіти, створення нової техніки і технологій. Усе це означає, що система інтелектуальної власності

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

якоюсь мірою стримує розвиток науки і техніки, освіти й культури, а також суспільний розвиток у цілому.

Для того щоб деякою мірою зменшити негативні наслідки правової охорони результатів інтелектуальної діяльності (монополізації), законом вводяться обмеження права інтелектуальної власності. У загальному вигляді поняття обмеження виключних прав інтелектуальної власності – це дозволене вільне використання об'єкта права інтелектуальної власності, яке не потребує згоди правоволодільця і не є порушенням законодавства за умови, що це не завдає шкоди нормальному використанню об'єктів і не утискає законні інтереси правоволодільця. Умови допустимості обмежень виключного права встановлюються на основі «трирівневого критерію» для об'єктів авторського права і суміжних прав або на основі «дворівневого критерію» – для об'єктів патентного права.

У міжнародних договорах, наприклад, у Бернській конвенції, встановлені деякі випадки вільного використання об'єктів авторського права. Подібні приклади існують і в національному законодавстві більшості країн. Наприклад, допускається вільне цитування уривків із літературних творів у наукових, навчальних, освітніх цілях. У законодавстві встановлюються й інші випадки вільного використання творів. Причому в усіх випадках вважається, що таке використання відповідає трирівневій умові допустимості обмежень.

Необхідно особливо відзначити, що трирівневий критерій розширює перелік випадків вільного використання творів, прямо сформульований у законодавстві. В цьому полягає важлива перевага критерію, проте застосувати його досить складно. Так, трирівневим критерієм допускається і є важливим для розвитку суспільства створення цифрових бібліотек, доступ до яких можливий через мережу Інтернет. Відповідно до законодавства про

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

авторське право копіювання творів і перетворення їх з аналогової в цифрову форму допустимо тільки з дозволу правоволодільця. Іншими словами, щоб відсканувати твір і розмістити його цифрову форму на сервері в Інтернеті, потрібно отримати оплатний дозвіл правоволодільця. У результаті цього створення цифрових бібліотек не стало масовим, що стримує доступ суспільства до знань та інформації, ускладнює і робить дорожчою освіту. З усіх умов допустимості обмежень, установлених у трирівневому критерії, найважливішим є третій, а саме: вільне використання творів або об'єктів суміжних прав дозволено, якщо воно не завдає шкоди законним інтересам правоволодільців. Одним із таких законних інтересів є винагорода. Із змісту трирівневого критерію випливає, що якщо правоволоділець міг би отримати винагороду від будь-якого використання свого твору, то вільне використання твору заборонено, а якщо не міг, то воно дозволено. У разі сканування книг для цифрових бібліотек ситуація така: якщо книга знаходиться в продажу, то її «оцифрування» може знизити обсяги продажів і зменшити гонорар автора, завдати йому шкоди у вигляді недоотриманого доходу, якщо ж книг у продажу немає і їх не можна придбати, то їх сканування бібліотекою та розміщення в Інтернеті не завдасть шкоди законним інтересам правоволодільця. Більш того, розміщення твору в Інтернеті може виявитися рекламою автора й видавництва. Отже, у випадку цифрових бібліотек трирівневий критерій припускає розміщення в мережі Інтернет цифрових копій книг, яких немає у вільному продажу.

Серед прикладів вільного використання об'єктів суміжних прав, які впливають із трирівневого критерію, можна навести такий. У країнах із невисоким рівнем життя багато товарів, у яких утілено об'єкти авторського права й суміжних прав, іноді дуже дорогі. Так, комп'ютерні програми, звукові

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

та відеодиски можуть становити більшу частину заробітної плати і навіть перевищувати її. Іншими словами, на свою зарплату більшість людей не можуть купити ліцензійні комп'ютерні програми та інші аналогічні товари. Тому вільне використання таких об'єктів жодним чином не може ущемити матеріальні інтереси правовласника, оскільки ліцензійний об'єкт купити неможливо через відсутність коштів. Як наслідок, навіть поява контрафактної продукції може не завдавати шкоди її виробнику. Незважаючи на цей висновок, який впливає з трирівневого критерію, прямо сформульованого в одному з фундаментальних документів СОТ (Угода ТРІПС), багато країн порушують навіть своє національне законодавство та міжнародні норми, переслідуючи своїх громадян в інтересах транснаціональних компаній.

Трирівневий критерій обмежень виключного авторського права і виключного права на деякі об'єкти суміжних прав встановлено в Угоді ТРІПС, Договорі ВОІВ з авторського права та Договорі ВОІВ про виконання та фонограми [3, с. 16–17]. У ч. 3 ст. 426, 444 ЦК України встановлено єдиний критерій для всіх об'єктів інтелектуальної власності. Однак відсутність першого критерію обмежень, що стосується певних особливих випадків, не відповідає Угоді ТРІПС для виключного авторського права і суміжних прав.

Для об'єктів патентного права в ст. 30 Угоди ТРІПС встановлено дворівневий критерій допустимості обмежень законних інтересів третіх осіб. Дворівневий критерій допустимості обмежень – це умови вільного використання об'єктів патентного права, які не завдають шкоди нормальному використанню об'єктів і невиправдано не обмежують законні інтереси правоволодільців.

Цей критерій відрізняється від трирівневого критерію допустимості обмежень авторського права двома особливостями: а) трирівневий критерій

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

застосовується до деяких особливих випадків використання, а дворівневий – до будь-яких; б) трирівневий критерій не враховує законні інтереси користувачів, а дворівневий – ураховує, оскільки обмеження допускаються в законних інтересах третіх осіб.

У національному законодавстві про патентне право зазвичай перелічуються випадки допустимого вільного використання об'єктів патентного права, найважливішим з яких визнається реінжиніринг або зворотний технічний аналіз, тобто сукупність наукових, технічних та інших методів аналізу досягнень конкурентів. Такий аналіз завжди використовувався в промисловості, науково-технічних дослідженнях та розробках і становить один з елементів конкурентної розвідки. Національне законодавство *de jure* визнає те, що відбувається *de facto*. Дворівневий критерій обмежень патентного права розширює обсяг вільного використання, прямо сформульованого в законодавстві.

Що стосується засобів індивідуалізації як третьої категорії об'єктів права інтелектуальної власності, то для них такі критерії зазвичай не встановлюються. Отже, ніяке вільне використання торговельних марок, комерційних найменувань, географічних позначень місць походження товарів, доменних імен не визнається міжнародними договорами. Це положення цілком зрозуміло, оскільки ці позначення характеризують виробника та його продукцію і ніхто інший не має права їх використовувати, якщо сам правоволоділець цього не дозволив.

Як було показано вище, право інтелектуальної власності – це виключні (монопольні) права. *Тому можна зробити висновок, що оскільки тимчасова монополія правоволодільця надає йому право забороняти будь-яке використання об'єктів, права на які йому належать, то з метою встановлення*

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

балансу між приватним інтересом правоволодільця та інтересами суспільства та його окремих членів, законами встановлюються обмеження та виключення із цієї монополії за умови, що такі обмеження та виключення не створюють істотних перешкод для нормальної реалізації майнових прав інтелектуальної власності та здійснення охоронюваних законом інтересів суб'єктів цих прав. Допускається самообмеження прав їх правоволодільцем у формі правочину (вільна ліцензія, відмова від майнового права тощо).

На підставі викладеного можна зробити висновок, що в разі наявності права інтелектуальної власності, наданого законом або договором, то його слід захищати встановленими способами. У випадку, коли право інтелектуальної власності не встановлено, а в зацікавленій особи є потреба у вчиненні дії, яка законом прямо не заборонена, або у вчиненні дії з обмеження монополії правоволодільця, то в цьому випадку виникає можливість його захисту шляхом пред'явлення вимоги або шляхом вчинення дії. При цьому, коли правоволоділець буде заперечувати проти дій заінтересованої особи, то автор має доводити неправомірність її дій, а заінтересована особа може лише заперечувати неправомірність вимог правоволодільця. У разі судового спору, документом, що посвідчує захищений законом інтерес конкретної особи, буде судове рішення, в якому встановлюється спосіб здійснення охоронюваного інтересу.

Суспільні інтереси у фармацевтиці та права інтелектуальної власності (доступ до ліків). На Четвертому Національному конгресі з біоетики (вересень 2010 р.) і Другому Всеукраїнському конгресі з медичного права, біоетики та соціальної політики (квітень 2011 р.) представники медичної та юридичної спільноти неодноразово висловлювали думку щодо необхідності чіткого розмежування понять «медична допомога» і «медична послуга» не в

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

контексті вже традиційного підходу диференціації медичної діяльності лікувального закладу, зокрема, залежно від форми власності останнього, а крізь призму можливостей комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в зазначеній сфері. Лікувальний заклад, у свою чергу, наскрізь просякнутий конфліктами інтересів винахідника й пацієнта, фармакологічної компанії і споживача медичних препаратів. Компенсація клінічних випробувань медичних препаратів здійснюється коштом заявника відповідного лікарського засобу. Проте не менш важливим джерелом фінансових надходжень лікарського закладу в цілому і лікаря зокрема є належна правова охорона об'єктів інтелектуальної власності. Принципи охорони інтелектуальної власності є в безперервному конфлікті з принципами медичної деонтології. На різних шальках терезів опиняються інтереси двох людей: лікаря-винахідника (з його монопольним беззаперечним правом на власний інтелектуальний доробок) і пацієнта (з його невід'ємним правом вільного доступу до найкращих медичних досягнень). Слід погодитися, що інтереси обох є абсолютною цінністю для суспільства.

Відповідно до ст. 53 Європейської патентної конвенції та національних законів у сфері промислової власності країн – членів Євросоюзу, способи терапевтичного й хірургічного лікування виключені з кола патентоздатних об'єктів. Такий стан обґрунтовується етичними міркуваннями або тим, що вказані способи не можуть бути промислово придатними. Аналогічний підхід міститься в ст. 27 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, якою встановлено, що країни-члени можуть «не дозволяти патентування діагностичних, терапевтичних і хірургічних методів лікування людини або тварини».

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

На відміну від зарубіжного та міжнародного законодавства, Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» не обмежує перелік об'єктів медичного призначення, яким надається правова охорона. Крім того, в Україні на способи терапевтичного і хірургічного лікування можна отримати як патент на винахід, так і патент на корисну модель. Так, наприклад, відповідно до патенту України на корисну модель №UA 71846 запатентовано «Спосіб лікування гострих кишкових інфекцій, викликаних умовно патогенними мікроорганізмами з використанням колоїдного срібла» [4], патенту України на корисну модель №UA 71155 запатентовано «Спосіб лікування гострого тромбозу глибоких вен нижніх кінцівок» [5] тощо.

Як видається, з метою вирішення конфлікту зазначених інтересів і забезпечення балансу прав власника патенту України на способи лікування з інтересами суспільства або з правами лікаря, етичним обов'язком якого є вибір найкращого способу лікування пацієнта, в Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» необхідно внести зміни. Такий підхід підтримує Л. І. Роботягова [6, с. 210], О. Ю. Кашинцева [7, с. 148].

Іншим підходом до вирішення цієї проблеми є: 1) реалізація положень цивільного законодавства щодо примусового ліцензування винаходів (корисних моделей) як судове обмеження патентних прав; 2) реалізація і розвинення в законодавстві положень про вичерпання прав інтелектуальної власності на винаходи і корисні моделі та можливості здійснення паралельного імпорту як юридичний інструмент зниження ціни на лікарські засоби; 3) використання винаходів (корисних моделей), об'єктами яких є лікарські засоби, в експериментальних цілях; 4) питання охорони «нерозголошеної інформації» про дані доклінічних та клінічних випробувань; 5) функцій регуляторного органу з реєстрації лікарських засобів щодо охорони прав інтелектуальної

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

власності; 6) узгодження питань патентної охорони та охорони даних фармацевтичних досліджень; 7) гармонізація прав винахідників у сфері медицини та прав пацієнта з позиції розмежування «медичної допомоги» та «медичної послуги». Такий підхід підтримують А. В. Міндрул [8, с. 211], В. В. Селіваненко [9, с. 283].

Вважаємо, що компромісним варіантом вирішення цієї проблеми є включення як підстави непатентоспроможності винаходів в інтересах охорони здоров'я методів лікування людського або тваринного організму хірургічним шляхом або за допомогою терапії та діагностичних методів, що застосовуються на людському або тваринному організмі. Це положення не повинно застосовуватися до продуктів, зокрема речовин або сумішей, які використовуються в будь-якому із цих методів. Такий підхід відповідає загальноєвропейським векторам розвитку права інтелектуальної власності.

Таким чином, якщо конкретизувати все вищевикладене, то до захисту охоронюваних законом інтересів у правовідносинах з інтелектуальної власності можна віднести такі заходи: 1) у разі наявності охоронюваного законом інтересу на використання вже зареєстрованого об'єкта права інтелектуальної власності заінтересованій особі надається право в судовому порядку визнавати охоронний документ недійсним (на підставі того, що правоволоділець протягом трьох років не використовує об'єкт, або при відсутності новизни в запатентованому об'єкті); 2) запровадити право попереднього користування або реалізувати можливість використання і поширення об'єкта інтелектуальної власності всім і кожному після визнання патенту або свідоцтва недійсними шляхом установлення в законі меж використання об'єкта; 3) при тимчасовій монополії з метою встановлення балансу між приватним інтересом правоволодільца та інтересами суспільства та його окремих членів законом

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

передбачені обмеження та виключення із цієї монополії за умови, що такі обмеження та виключення не створюють істотних перешкод для нормальної реалізації майнових прав інтелектуальної власності та здійснення охоронюваних законом інтересів суб'єктів цих прав. Допускається самообмеження прав їх правоволодільцем у формі правочину (надання вільної ліцензії, відмова від майнового права тощо). У цьому разі захист охоронюваних законом інтересів відбувається шляхом пред'явлення вимоги або вчиненням конкретної дії. При цьому, якщо правоволоділець буде проти дій заінтересованої особи, то автор має доводити неправомірність дій заінтересованої особи, а остання – лише заперечувати неправомірність вимог правоволодільця. У разі судового спору документом, що посвідчує захищений законом інтерес конкретної особи, буде судове рішення, в якому встановлюється спосіб здійснення охоронюваного інтересу; 4) анулювання свідоцтва про реєстрацію торговельної марки або загальновідомої торговельної марки (на підставі невикористання більш ніж три роки з дати реєстрації); 5) при конкуренції прав і зіткненні інтересів правоволодільців промислових зразків і торговельних марок захист охоронюваних законом інтересів відбувається шляхом поширення правил про пріоритет промислового зразка по відношенню до реєстрації комерційних позначень (таким чином відбувається захист охоронюваного законом інтересу шляхом надання пріоритету творчому результату); 6) подання позовів про скасування спірних правоохоронних документів (наприклад, позову про скасування державної реєстрації та визнання патенту недійсним у разі відсутності критеріїв охороноздатності й таким чином отримання можливості використовувати певний результат); 7) доведення факту попереднього користування без реєстрації – в цьому

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

випадку застосовується дозвільний характер діяльності до того часу, поки суд не встановить заборону в судовому акті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS Agreement) [Електронний ресурс]. – 1996. – Р. 19. – Mode of access : <http://www.wto.org>. – Заголовок з екрана.
2. Договір ВОИС по авторському праву [Електронний ресурс]. – Женева : ВОИС, 2000. – № 226(R). – С. 10. – Режим доступу: <http://www.alppp.ru/law/grazhdanskoe-pravo/mezhdunarodnoe-chastnoe-pravo/10/dogovor-vois-po-avtorskomu-pravu.html>. – Заголовок з екрана.
3. Договір ВОИС по исполненим и фонограммам [Електронний ресурс]. – Женева : ВОИС, 2000. – № 227(R). – С. 16–17. – Режим доступу : <http://law.edu.ru>. – Заголовок з екрана.
4. Патент України на корисну модель №UA 71846 «Спосіб лікування гострих кишкових інфекцій, викликаних умовно патогенними мікроорганізмами з використанням колоїдного срібла» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/27853/1/polovyan_patent%20colloidal%20silver.pdf. – Заголовок з екрана.
5. Патент України на корисну модель №UA 71155 «Спосіб лікування гострого тромбозу глибоких вен нижніх кінцівок» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.bsmu.edu.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2720/%D0%86%D1%96%D0%B2%D0%B0%D1%89%D1%83%D0%BA%2071155%20.pdf?sequence=1>. – Заголовок з екрана.
6. Роботягова Л. І. Патентування способів лікування людини: морально-правовий аспект [Текст] /Л. І. Роботягова // Четвертий Національний конгрес з біоетики. – К. : НАН України, 2010. – С. 210.
7. Кашинцева О. Ю, Охорона прав інтелектуальної власності в сфері медицини та фармацевції [Текст] / О. Ю. Кашинцева // Матеріали Міжнар. конф. «Охорона прав інтелектуальної власності в Україні та Європейському Союзі: політика, законодавство,

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

практика» (Київ, 15-16 червня 2011 р.). Проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій України». – К. : Фенікс, 2001. – С. 147–151.

8. Міндрул А. В. Проблеми охорони інтелектуальної власності та дотримання інтересів суспільної охорони здоров'я [Текст] / А. В. Міндрул // Четвертий Національний конгрес з біоетики. – К. : НАН України, 2010. – С. 211.

9. Селіваненко В. В. Гармонізація прав людини і прав власника патенту на винахід в сфері медицини і фармації [Текст] / В. В. Селіваненко // Другий Всеукраїнський конгрес з медичного права, біоетики і соціальної політики // Часопис Київ. ун-ту права. – 2011. – № 4. – С. 280–285.

REFERENCES

1. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS Agreement) [Elektronnyi resurs], 1996, P. 19, *Mode of access* : [http:// www.wto.org.](http://www.wto.org), Zaholovok z ekrana.

2. Dogovor VOIS po avtorskomu pravu (WIPO Copyright Treaty) [Elektronniy resurs], Zheneva : VOIS, 2000, No. 226(R), p. 10, Rezhim dostupu : <http://www.alppp.ru/law/grazhdanskoe-pravo/mezhdunarodnoe-chastnoe-pravo/10/dogovor-vois-po-avtorskomu-pravu.html>

3. Dogovor VOIS po ispolneniyam i fonogrammam (WIPO Performances and Phonograms Treaty) [Elektronniy resurs], Zheneva VOIS, 2000, No. 227(R), p. 16–17, Rezhim dostupu : [http://law.edu.ru.](http://law.edu.ru),

4. Patent Ukrainy na korysnu model №UA 71846 «Sposib likuvannia hostrykh kyshkovykh infektsii, vyklykanykh umovno patohennymy mikroorhanizmy z vykorystanniam koloidnoho sribla» (Patent of Ukraine for useful model №UA 71846 «A method of treating acute intestinal infection caused by opportunistic microorganisms using colloidal silver») [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu : http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/27853/1/polovyan_patent%20colloidal%20silver.pdf.

5. Patent Ukrainy na korysnu model №UA 71155 «Sposib likuvannia hostroho trombozu hlybokykh ven nyzhnykh kintsivok» (Patent of Ukraine for useful model №UA 71 155 «Method of treatment of acute deep vein thrombosis of the lower extremities») [Elektronnyi resurs], Rezhym

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

dostupu :

<http://dspace.bsmu.edu.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2720/%D0%86%D1%96%D0%B2%D0%B0%D1%89%D1%83%D0%BA%2071155%20.pdf?sequence=1>.

6. Robotiahova L. I. Patentuvannia sposobiv likuvannia liudyny: moralno-pravovyi aspekt (Patenting of people treatment modalities: moral and legal aspects) [Tekst], L. I. Robotiahova, *Chetvertyi Natsionalnyi konhres z bioetyky*, K. : NAN Ukrainy, 2010, p. 210.

7. Kashyntseva O. Yu, Okhорona prav intelektualnoi vlasnosti v sferi medytsyny ta farmatsii (Protection of intellectual property rights in the medicine and pharmacy fields) [Tekst], O. Yu. Kashyntseva, *Materialy Mizhnar. konf. «Okhорona prav intelektualnoi vlasnosti v Ukraini ta Yevropeiskomu Soiuzi: polityka, zakonodavstvo, praktyka»* (Kyiv, 15-16 chervnia 2011), Proekt YeS «Vdoskonalennia stratehii, polityky ta rehuliuвання innovatsii Ukraini», K. : Feniks, 2001, pp. 147–151.

8. Mindrul A. V. Problemy okhорony intelektualnoi vlasnosti ta dotrymannia interesiv suspilnoi okhорony zdorovia (Problems of intellectual property protection and of public health interests respect) [Tekst], A. V. Mindrul, *Chetvertyi Natsionalnyi konhres z bioetyky*, K. : NAN Ukrainy, 2010, p. 211.

9. Selivanenko V. V. Harmonizatsiia prav liudyny i prav vlasnyka patentu na vynakhid v sferi medytsyny i farmatsii (Harmonization of human rights and rights of the invention patent holder in medicine and pharmacy) [Tekst], V. V. Selivanenko, *Druhyi Vseukrainskyi konhres z medychnoho prava, bioetyky i sotsialnoi polityky*, Chasopys Kyiv. un-tu prava, 2011, No. 4, pp. 280–285.

**ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ЗАЩИТЫ ЗАКОННЫХ ИНТЕРЕСОВ В ПРАВЕ
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ**

Венедиктова И. В.

Статья посвящена анализу реализации и защиты законных интересов путем ограничения и исчерпания прав интеллектуальной собственности правовладельцев и заинтересованных лиц. На основе исследования законодательства, доктрины и судебной практики сделан вывод о способах защиты охраняемых законом интересов в таких правоотношениях.

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Ключевые слова: законный интерес, право интеллектуальной собственности, защита законных интересов.

**SELECTED ASPECTS OF LEGAL INTERESTS DEFENSE IN LAW OF
INTELLECTUAL PROPERTY**

Venediktova I. V.

This article examines the implementation and protection of legal interests by limiting and exhaustion of intellectual property rights of owners and related parties. The author defined the remedies of the legal interests in such relationships based on the study of law, doctrine and jurisprudence. The intellectual property determined as the exclusive right and as a kind of absolute rights, with all the objective features characteristic, namely: 1) all rights in the results of creative work, arising independently of the will of third parties, 2) all others third parties are persons of incidence, and 3) owner can make a complaint against the persons of incidence, if they committed illegal acts regarding entities them. Also, there is an analysis of the provisions of the Law on Copyright and Related Rights in this article. This analysis concerning with the issues of property rights of the authors of works, describes the types of property rights of the author's intellectual property rights, including the rights to reproduce and to distribute the results of intellectual activity. The analysis on "issues of exhaustion of intellectual property rights" is contained in this article. The author examines the implementation of legally protected interests in the context of limits on intellectual property rights. The author believes that this limits are necessary in order to reduce the negative effects of legal protection of intellectual activity (monopolization). The author gives examples of free-use of copyright based on "three-tier criteria" for objects of copyright and related rights, or on the basis of "two-tier criteria" - to the subject of patent rights. Analysis of the public interest in the pharmaceutical and intellectual property rights (access to medicines) are also contained in this article.

Keywords: legal interest, law of intellectual property, legal interest defense.